

T.C.İnkılap Tarihi Ders Notları-Tüm Özet

I.MEŞRUTİYET'İN İLANI(23 ARALIK1876):Namık Kemal ve Ziya Paşa gibi aydınların oluşturduğu gruba Genç Osmanlılar veya Jön Türkler denirdi. Bu grup yanlarına Mithat Paşa'yı da alarak Meşrutiyeti ilan etmesi koşuluyla II.Abdülhamit'i tahta çıkardılar.23 Aralık 1976 'da Kanuni Esasi hazırlanarak I. Meşrutiyet ilan edildi. Kanuni Esasi Osmanlı Devletinin Avrupai tarzda ilk anayasasıdır. Kanuni Esasiye göre iki tane meclis kuruldu. Meclisi Mebusan(Üyelerini halk seçecek),Meclisi Ayan(Üyelerini Padişah seçecek)

NOT:I.Meşrutiyet'in ilanıyla Mutlakiyet dönemi sona ermiş Meşrutiyet dönemi başlamıştır. II.Meşrutiyet'in ilanı(1908):Jön Türkler 1889 yılında İttihat ve Terakki cemiyetini kurdular. Bu örgüt II.Meşrutiyet'in ilan edilmesi için II.Abdülhamit'e baskı yaptılar. Baskılar sonunda II.Abdülhamit 24 Temmuz 1908 'de II.Meşrutiyet'i ilan etti.13 Nisan 1909'da Meşrutiyet yönetimine karşı olanlar büyük bir ayaklanma yaptılar.(31 Mart Olayı).Ayaklanmayı İttihatçıların oluşturduğu ve M. Kemal'in Kurmay Başkanlığını yaptığı Hareket Ordusu bastırdı. İttihatçılar bu ayaklanmadan II.Abdülhamit'i sorumlu tutarak tahttan indirdiler.

1.UŞİ ANTLAŞMASININ ÖNEMİ NEDİR?

- İtalya ile Osmanlı Devleti arasında 1912'de Trablusgarp savaşından sonra imzalanmıştır.
- Buna göre;Trablusgarp ve Bingazi İtalya'ya verildi. On iki ada geçici olarak Balkan savaşından sonra alınmak üzere İtalya'ya bırakıldı.
- NOT:Trablusgarp (Libya) Osmanlı Devletinden ayrılan son Afrika toprağı olmuştur.

2.I.BALKAN SAVAŞI VE SONUÇLARI NELERDİR.?

- 1912'deBulgaristan,Yunanistan,Sırbistan ve Karadağ Türkleri Balkanlardan atmak için anlaştılar ve Osmanlı Devletine saldırdılar
- Osmanlı Devleti ordusundaki subayların ittihatçı-itilafçı diye ayrılmaları ve savaşlara yeterli hazırlanamaması nedeniyle Midye-Enez hattına kadar çekilmek zorunda kaldı.
- Bu savaşın sonunda Osmanlı Devletiyle bağlantısı kalmayan Arnavutluk bağımsızlığını kazandı.
- I. Balkan Savaşı'nın sonunda Londra Antlaşması (1913) imzalandı. Midye-Enez hattına geriledik. Edirne ve Kırklareli'yi kaybettik.

3.II.BALKAN SAVAŞI VE SONUÇLARI NELERDİR.?

- I. Balkan Savaşı'nda aldıkları toprakları kendi aralarında paylaşamayan Balkan ülkeleri kendi aralarında savaşa tutuştular. Osmanlı Devleti bunu fırsat olarak gördü ve saldırarak Edirne ve Kırklareli'yi geri aldı
- II. Balkan Savaşının sonunda iki antlaşma imzalandı.
- İstanbul Antlaşması(1913): Bulgaristan ile Osmanlı Devleti arasında imzalandı. Edirne ve Kırklareli bizde kaldı. Meriç nehri Bulgaristan'la sınır oldu.
- Atina Antlaşması(1913): Kavala şehri ve Girit adası kesin olarak Yunanistan'a verildi.

3.I.DÜNYA SAVAŞI'NIN SEBEPLERİ NELERDİR.?

- Sömürge rekabeti :Birliğini geç tamamlayan İtalya(1870) ve Almanya'nın(1871) sömürge yarışında İngiltere'ye ve Fransa'ya rakip olmaları bu devletler arasında düşmanlığa neden olmuştur.
- Almanya-Fransa Çekişmesi: Kömür yataklarının bulunduğu Alsas-Loren bölgesi iki ülkeyi düşman etmiştir.
- Balkanlardaki Çekişme: Rusya ile Avusturya-Macaristan arasında Balkanlarda çekişme vardı. Rusya Avusturya-Macaristan'ın içindeki Ortodoks ve Slav ırkları kendi hakimiyetine almak istemesi düşmanlığı artırdı.
- Blokların Kurulması: Yukarıda sayılan sayılan nedenlerle bazı devletler birbirlerine yaklaşmışlardır. Almanya,Avusturya-Macaristan,İtalya üçlü ittifak devletlerini, İngiltere,Fransa ve Rusya ise Üçlü itilaf devletlerini oluşturdular.

4.OSMANLI DEVLETİNİN I. DÜNYA SAVAŞINA GİRMESİNİN NEDENLERİ NELERDİR.?

- Balkan ve Trablusgarp savaşlarında kaybedilen toprakları geri alma düşüncesi
- Alman hayranlığı ve Almanya'nın savaşı kesin kazanacağına inanılması
- İngiltere,Fransa ve Rusya'nın sömürgelerinde yaşayan Müslüman ülkeleri bağımsızlığına kavuşturma isteğı

- İngiltere,Fransa ve Rusya'nın Osmanlı Devletine karşı düşmanca tavır takınmaları
- Goben(Yavuz),Breslav(Midilli) zırhlı gemilerinin Rus limanlarını topa tutması.

5.ALMANIA'NIN OSMANLI DEVLETİNİ KENDİ YANINDA SAVAŞA SOKMAK İSTEMESİNİN NEDENLERİ NELERDİR?

- Savaşı daha geniş alanlara yaymak***
- Osmanlı Devletinin Jeopolitik konumundan (Dünya üzerindeki yeri) yararlanmak istemesi
- Osmanlı halifesinin dini gücünden faydalanmak ve İtilaf Devletlerinin sömürgeleri olan Müslüman ülkeleri ayaklandırarak,sömürgeleri içten çökertmek
- Sömürgelere giden yolları kontrol altında tutmak istemesi***

6.OSMANLI DEVLETİ'NİN KENDİ TOPRAKLARINDA SAVAŞTIĞI CEPHELER HANGİLERİDİR?

- Kafkas ,Kanal ,Filistin ,Irak, Çanakkale, Suriye ,Hicaz-Yemen Cepheleridir.

7. OSMANLI DEVLETİ'NİN KENDİ TOPRAKLARI DIŞINDA SAVAŞTIĞI CEPHELER HANGİLERİDİR?

- Makedonya,Romanya,Galiçya Cepheleridir.

8.KAFKASYA CEPHESİNİN ÖNEMİ NEDİR?

- 1 Kasım 1914 'te Rusların Doğudan saldırıya geçmesiyle bu cephe açılmıştır.
- Enver Paşanın Anadolu'daki Türkler ile Orta Asya'daki Türkleri birleştirerek büyük Türk devleti kurmak istemesi
- Bakü petrollerini ele geçirmek isteyen Almanya'nın bu cephenin açılması için Osmanlı'yı kışkırtması
- 22 Aralık 1914'te 150 bin kişi ile başlatılan" Sarıkamış Harekatı" hezimetle sonuçlanmış ve 90 bin askerimiz donarak şehit olmuştur. Ruslar Erzurum, Muş,Bitlis ve Erzincan'ı ele geçirmişlerdir. M. Kemal 1916'da Muş ve Bitlis'i geri almıştır.
- Rusların 3 Mart 1918'de imzaladığı Brest Litovsk Antlaşmasıyla I. Dünya savaşından ayrılmış ve doğu cephesi kapanmıştır.(Bu ant. ile Berlin ant. ile kaybettiğimiz Kars,Ardahan,Batum Rusya'dan Osmanlı Devletine geçmiştir.)

9. ÇANAKKALE SAVAŞININ ÖNEMİ NEDİR?

- 500 Bin den fazla insan ölmüştür.
- Osmanlı Devletinin galip geldiği tek cephe dir.
- İtilaf devletleri boğazları geçemeyip Rusya'ya yardım götüremeyince Rusya'da Bolşevik ihtilali çıkmıştır. Sovyet Rusya kurulmuştur.
- M. Kemal'in bu savaşlarda gösterdiği başarılar onun kurtuluş savaşında lider olmasını sağlamıştır.

10.KANAL CEPHESİNİN ÖNEMİ NEDİR?

- Almanların isteğiyle açılmıştır.(Süveyş Kanalı)
- Mısır İngiltere'den geri alınacaktı. Ve İngiltere'nin Uzak Doğudaki sömürgeleriyle bağlantısı kesilecekti. Fakat savaşı kazanamadık ve İngiltere Suriye'ye kadar ilerledi ve Suriye cephesinin açılmasına neden oldu.

11.I.DÜNYA SAVAŞI'NIN SONUNDA İMZALANAN ANTLAŞMALAR NELERDİR.?

- İtilaf devletleri ile yenilen devletler arasında şu antlaşmalar olmuştur.

Varsay-Almanya , Sen Jermen-Avusturya , Triyanon –Macaristan, Nöyyi-Bulgaristan,

Sevr-Osmanlı Devleti

NOT:Mondros ateşkes antlaşması Osmanlı Devletini I. Dünya savaşından çıkaran ateşkes antlaşmasıdır. Sevr antlaşması hazırlanana kadar bu antlaşma yürürlüğe girmiştir.

12. I.DÜNYA SAVAŞI'NIN GENEL SONUÇLARI NELERDİR?

- Osmanlı İmp.,Rus Çarlığı, Avusturya-Macaristan İmp. ve Alman İmp. yıkılarak yerlerine milli devletler kuruldu.
- Litvanya, Çekoslovakya, Polonya, Yugoslavya, Macaristan ve Avusturya bağımsız birer devlet olarak ortaya çıktı.

- Cemiyet-i Akvam(Milletler Cemiyeti) kuruldu.
- Yenilen devletlerde rejim değişiklikleri meydana gelmiştir.
- I. Dünya Savaşından en karlı İngiltere ve Fransa çıkmıştır.
- I. Dünya Savaşı'nın sonunda yenilen devletlere imzalanan ağır antlaşmalar , II. Dünya Savaşı'nın çıkmasına neden olmuştur.

13.MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI'NIN(30 EKİM 1918) ÖNEMİ NEDİR?

- Osmanlı Devleti bu antlaşmayla fiilen sona ermiştir.
- Antlaşmanın 7.Maddesi "İtilaf Devletleri kendi güvenliklerini tehdit edecek bir durum ortaya çıkarsa , istedikleri bölgeyi işgal edebileceklerdi " çok ağır bir madde olup ülkenin her an işgalini mümkün hale getirmiştir.
- Altı vilayette bir Ermeni Devleti kurulması için zemin hazırlanmıştır.
- İşgallerin başlamasıyla bölgesel direniş örgütleri ve Kuvay-i Milliye ortaya çıkmıştır.
- Azınlıklar işgalleri kolaylaştırmak için zararlı cemiyetleri kurmuşlardır.

14.ZARARLI CEMİYETLER HANGİLERİDİR.?

A. Azınlıkların Kurdukları Cemiyetler:

- Mavri Mira: Rumlar tarafından kuruldu. İstanbul Patrikhanesi yönetir. İzmir ve Doğu Trakya'yı Yunanistan'a katmak istemektedir.
- Etnik-Eteryia Cemiyeti:Rumlar tarafından Yunanistan sınırlarını genişletmek için kuruldu.
- Pontus Rum Cemiyeti:Doğu Karadeniz'de eski Rum Pontus Devletini tekrar canlandırmak için Rumlar tarafından kuruldu.
- Ermeni Taşnak –Hınçak Cemiyeti: Ermeniler tarafından Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devleti kurmak amacıyla faaliyet göstermiştir.
- Kürt Teali Cemiyeti: Doğu illerinde bir Kürt Devleti kurmak için faaliyette bulundu.(İstanbul'da kuruldu.)
- Teali İslam Cemiyeti: Saltanat ve Hilafeti desteklemiş ve İstanbul'da kurulmuştur.
- İngiliz Muhipleri Cemiyeti: İngiliz himayesinde yaşamayı isteyenler kurmuştur.
- Sulh ve Selamet-i Osmani Fırkası: Saltanat ve Hilafeti desteklemiştir.
- Wilson Prensipleri Cemiyeti: Amerika egemenliğini(Mandasını) istemiştir.

B. Milli Varlığa Düşman Cemiyetler:

15.YARARLI CEMİYETLER(MİLLİ CEMİYETLER) HANGİLERİDİR.?

- Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: Doğu Anadolu'nun Ermenilere verilmesini önlemek için kuruldu.
- Trakya Paşa eli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: Trakya'nın Yunan işgaline uğramasını engellemek için Edirne'de kuruldu.
- Trabzon Muhafaza-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti: Doğu Karadeniz ve çevresinin Rumlara verilmesini ve Rum Pontus Devletinin kurulmasına engel olmak için kuruldu.
- Kilikyalılar Cemiyeti: Adana ve çevresinin Ermenilere verilmesini önlemek için kurulmuştur.
- İzmir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: İzmir ve çevresinin Yunanlılara verilmesini önlemek için kurulmuştur.
- Milli Kongre Cemiyeti: İstanbul'da kurulan bu cemiyet Türklere karşı yapılan haksızlıkları basın ve yayım yolu ile dünyaya duyurmaya çalışmışlardır.

16.PARİS BARİŞ KONFERANSININ(18 OCAK 1919) ÖNEMİ NEDİR?

- İtilaf Devletleri Osmanlı Devletini nasıl paylaşacaklarını kararlaştırmak için Paris'te toplandılar.
- Daha önce İtalya'ya verilen Batı Anadolu Yunanistan'a verildi.
- İtalya'ya: Güneybatı Akdeniz ,
- Fransa'ya: Urfa,Maraş,Antep,Suriye ve Lübnan,
- İngiltere'ye : Irak, Filistin ve Boğazlar bırakılmıştır.
- Yunanlılar Paris Barış Konferansının kendilerine verdiği yetkiyle 15 Mayıs 1919 'da İzmir'i işgal etmiştir.

17.GENELGELER VE KONGRELER:

HAVZA GENELGESİ'NİN ÖNEMİ NEDİR?(29 MAYIS 1919)

- M. Kemal Havza'ya gelince askeri ve sivil mülki amirlere gönderdiği bildirilerle, işgallerin protesto yapılmasını, mitingler düzenlenmesini , ülkemizin içinde bulunduğu durumun millete anlatılmasını , İstanbul hükümetine protesto telgraflarının çekilmesini istemiştir.

NOT: M. Kemal 15 Mayıs 1919'da İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesinden sonra 16 Mayıs 1919'da Bandırma vapuruyla Samsun'a doğru yola çıkmış ve 19 Mayıs 1919'da Samsun'a gelmiştir. M. Kemal Samsun'a gelirken 9.Ordu Müfettişliği sıfatıyla resmi görevli olarak, Samsun ve çevresindeki Rumlarla Türkler arasındaki çatışmalara son vermek amacıyla Samsun'a gelmiştir.

AMASYA GENELGESİ VE ÖNEMİ NEDİR? (22HAZİRAN 1919)

- M. Kemal ,Rauf Orbay, Refet Bele, Ali Fuat Cebesoy ve Kazım Karabekir toplantı yaparak , aldıkları kararları genelge olarak yayınlamışlardır.
- Vatanın ve milletin bağımsızlığının tehlikede olduğu belirtilmiştir. Millet geleceğini ,milletin azim ve kararı kurtaracaktır denildi.
- Osmanlı hükümetinin görevini yapmadığı ve bu durumun milletimizi yok saydığı belirtilmiştir.
- Milletimizin sesini dünyaya duyuracak her türlü etki ve denetimden uzak milli bir kurulun kurulması gerektiği belirtilmiştir.
- Bu nedenle seçimlerin yapıldığı yerlerde seçilen kişiler seçimlerin yapılamadığı yerlerde ise halkın güvenini kazanmış 3 delege Sivas'a gelerek toplanılması gerektiği belirtilmiştir.
- Doğu illeri adına Erzurum'da bir kongre toplanacak
- İlk defa kurtuluş savaşının mücadele safhası başlamıştır.
- İlk defa kurtuluş savaşının gerekçesi , yöntemi ve amacı belirtilmiştir.
- İlk defa millet egemenliğine dayanan yönetimden bahsedilmiştir.***
- İlk defa milli bir kurulun oluşturulmasından bahsedilmiştir.
- İlk defa İstanbul hükümetinin görevini yerine getiremediğinden bahsedilmiştir.
- İlk defa Erzurum ve Sivas Kongrelerinin toplanmasına karar verilmiştir.

AMASYA GENELGESİ'NİN ÖNEMİ

NOT: M. Kemal Amasya Genelgesi'nden sonra 8 Temmuz 1919'da padişaha yolladığı bir telgrafla resmi göreviyle birlikte askerlik görevinden de istifa ettiğini açıklamıştır.

ERZURUM KONGRESİ'NİN ÖNEMİ NEDİR?(23 TEMMUZ 1919)

- Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin girişimleriyle bölgedeki Ermeni tehlikesine karşı toplanmıştır.
- Milli sınırlar içinde vatan bir bütündür asla parçalamaz olduğu belirtildi.(Misak-ı Milli'de aynen yer aldı.)
- İlk defa hükümet kurulmasından bahsedilmiş ve ilk defa 9 kişilik Temsil Heyeti seçilmiştir.
- İlk defa manda ve himaye reddedilmiştir.
- Milli Meclisin derhal toplanması ve hükümetin meclisin denetimine girmesi kararlaştırıldı.(Mebusan Meclisi)
- Kuva-yi Milliye'yi etken ve milli iradeyi hakim kılmak esastır.
- Erzurum kongresi bölgesel olarak toplanmış fakat aldığı kararlar tüm yurdu ilgilendirdiği için milli bir kongredir.****

SİVAS KONGRESİ'NİN ÖNEMİ NEDİR? (4-11 EYLÜL 1919)

- Ülke genelindeki milli cemiyetler “ Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti” adıyla birleştirildi.
- Manda ve himaye fikri kesin olarak reddedildi.
- İrade-i Milliye adıyla bir gazete çıkarıldı.
- Temsil heyeti 15 kişiye çıkarılmıştır.
- Her yönüyle ulusal bir kongredir.
- Ali Fuat Cebesoy Batı Anadolu Kuva-i Milliye Komutanlığına atanmıştır.

AMASYA GÖRÜŞMELERİNİN ÖNEMİ NEDİR? (20-22EKİM 1919)

- Osmanlı Hükümetinden Bahriye Nazırı Salih Paşa ile M. Kemal arasında görüşmeler olmuştur.

- Görüşmelerde alınan kararlardan sadece Osmanlı Mebusan Meclisi'nin açılmasıyla ilgili madde Osmanlı hükümeti tarafından kabul edilmiştir.
- İstanbul Hükümeti , Temsil Heyetiyle görüşmek üzere bir temsilcisini Amasya'ya göndermekle Temsil Heyetini hukuki olarak tanımıştır.

18. MİSAK-I MİLLİ'NİN İLANI (28 OCAK 1920)

- Amasya Görüşmeleri'nde alınan kararla yurdun her tarafında seçimler yapılarak Mebuslar Meclisinin açılmasına zemin hazırlanmıştır. Meclisin İstanbul'da açılmasına karar verilince M. Kemal İstanbul'a gitmemiştir. Fakat onun düşüncelerini temsil eden Felah-ı vatan adıyla bir grup kurulmuştur. Bu grup hazırladığı Misak-ı Milli'yi Son Osmanlı Mebusan Meclisine kabul ettirmiştir.(28 Ocak 1920)
- Alınan Kararlar: Mondros Ateşkes Antlaşması imzalandığında Türk askerlerinin elinde bulunan topraklar bir bütündür, parçalanamaz.***

Arap topraklarının, Batı Trakya'nın ve Kars,Ardahan ve Batum'un geleceği halk oylamasıyla belirlenecek. Osmanlı'nın merkezi ve Marmara Denizi'nin güvenliği sağlanırsa boğazlar dünya ticaretine açılacak. İçimizdeki azınlıklara komşu ülkelerdeki Müslüman halka tanınan haklardan fazlası tanınamaz. Tam bağımsızlığımızı ve ekonomik gelişmemizi engelleyen sınırlamalar ve kapitülasyonlar kesinlikle kabul edilemez.

- Misak-ı Milli ile Türk vatanının sınırları çizilmiştir.
- Misak-ı Milli'nin ilanı İstanbul'un işgaline neden olmuştur.
- İstanbul 16 Mart 1920'de itilaf devletleri tarafından resmen işgal edilmiştir. Mebusan Meclisi dağıtılmıştır. Bazı milletvekilleri Malta adasına sürgüne gönderilmiştir. Bazıları Ankara'ya kaçmıştır.

19. T.B.M.M'NİN AÇILMASI (23 NİSAN 1920)

- M. Kemal 19 Mart 1920'de bir genelge yayınlayarak Ankara'da olağan üstü yetkilere sahip bir meclisin açılması gerektiğini ve bunun için hemen seçimlerin yapılmasını, her sancaktan 5 kişinin seçilmesini ve bu seçilenlerin 15 gün içinde Ankara'ya gelmelerini istedi. Ayrıca İtilaf Devletleri tarafından dağıtılan Osmanlı Mebuslar Meclisi üyelerini de kaçabilirlerse gelmelerini istedi.
- Nihayet bütün hazırlıklar tamamlandıktan sonra 23 Nisan 1920'de T.B.M.M açıldı.
- Güçler birliği ilkesi benimsenmiştir.(yasama ,yürütme ,yargı güçlerinin mecliste toplanması)Böylece çabuk ve uygulanabilir kararların alınması sağlanmıştır.(Çünkü o sırada ülkemiz işgal altında)
- Egemenliğin kayıtsız şartsız milletin olduğu ve meclisin üstünde bir gücün olmadığı belirtilmiştir.
- Meclisin başkanı aynı zamanda hükümetinde başkanıdır.
- Padişah ve halifenin yeri meclisin alacağı kararla belli olacaktır.
- Kurtuluş savaşının devam ettiği günlerde kabul edilmiştir.
- Bu anayasa ile Türk tarihinde ilk kez egemenlik ulusa verilmiştir.
- Güçler birliği prensibi benimsenmiştir.(Yasama, yargı, yürütme meclis tarafından yapılıyor.)
- Yeni Türk Devletinin hukuki ve siyasal belgesi olmuştur.
- Anayasaya göre meclis başkanı hükümetin de başkanı olmakla "Meclis Hükümeti Sistemi" benimsenmiştir.

20 İLK T.B.M.M'NİN ÖZELLİKLERİ

21.İLK ANAYASA (TEŞKİLAT-I ESASİYE – 20 OCAK 1921)

NOT:Cumhuriyetin ilanıla "Meclis Hükümeti Sistemi" terkedilerek "Kabine Sistemi" ne geçilmiştir.

22. İLK T.B.M.M' NE KARŞI ÇIKAN AYAKLANMALAR

- Ayaklanmaların çıkmasında; Bazı çıkar sahiplerinin halkı kışkırtması, azınlıkların devlet kurmak istemesi, İstanbul hükümetinin M. Kemal aleyhinde bildiriği Anadolu'da halka dağıtması,düzenli ordu kurulması sırasında bazı Kuva-yi Milliyecilerin orduya katılmak istememesi, M. Kemal'in idam cezasına çarptırılmış olması T.B.M.M' ne karşı ayaklanmaların çıkmasında etkili olmuştur.

1.İstanbul Hükümeti ve İngilizler Tarafından Desteklenen Ayaklanmalar: Anzavur , Kuva-yi İnzibatiye, Bolu-Düzce-Hendek ve Adapazarı , Yozgat Yenihan, Konya , Afyon , Milli Aşireti ayaklanmalarıdır.

2.Azınlıkları Çıkardığı Ayaklanmalar:Rum Pontus ,Ermeni ayaklanmalarıdır.

3.Kuva-yi Milliye Taraftarlarının Çıkardığı Ayaklanmalar: Çerkez Ethem , Demirci Mehmet Efe ayaklanmalarıdır.

23.T.B.M.M'NİN AYAKLANMALARA KARŞI ALDIĞI TEDBİRLER

- 29 Nisan 1920'de Hıyanet-i Vatan Kanunu çıkarıldı.
- 11 Eylül 1920'de İstiklal Mahkemeleri kurularak isyancılar sert bir şekilde cezalandırıldı.
- İstanbul hükümetinin olumsuz propagandalarına karşı halkı doğru bilgilendirmek için Anadolu Ajansı kuruldu.
- Damat Ferit hükümetinin Anadolu hareketi aleyhine yaptırdığı fetvalara karşı Ankara müftüsü Rifat Börekçi fetva yayınlarak Anadolu'daki mücadelenin haklılığı tüm yurda ilan edilmiştir.
- I. Dünya savaşı bittiğinde itilaf devletleri diğer devletlerle barış antlaşmalarını hemen imzalamalarına rağmen Osmanlı Devleti'ni nasıl paylaşacaklarına karar veremedikleri için kesin barışı geciktirdiler. Ve 10 Ağustos 1920'de Osmanlı Devleti adına Dar-ı Şura-yı Saltanat (Mebuslar Meclisi dağıtıldığı için) Sevr Antlaşması'nı imzalamıştır. Bu antlaşmaya göre;
- İstanbul Osmanlıya verilecek ancak şartlara uyulmazsa işgal edilecek. Boğazlar savaş ve barışta açık olacak ve Boğazlar Komisyonu tarafından yönetilecek. Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devleti , Suriye ile Irak arasında bir Kürt Devleti kurulacak. Trakya ve Batı Anadolu Yunanistan'a , Irak ve Arabistan İngiltere'ye, Konya, Antalya ve Muğla tarafları İtalya'ya ,Adana-Malatya-Sivas ve Suriye arası Fransa'ya verilecek. Azınlıklara sınırsız haklar verilecek. Kapütilyasyonların her türlü devam edilecek ve bütün ülkeler faydalanacak.
- Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti yok sayılmıştır.
- İtilaf Devletleri Osmanlı Devletini paylaşmışlardır.
- İtilaf Devletleri Son Osmanlı Mebuslar Meclisini dağıttıkları için bu antlaşma meclis tarafından onaylanmadığından hiçbir hukuki geçerliliği yoktur.
- Uygulanamayan bir antlaşma olması nedeniyle 1878 Ayastefanos Antlaşmasına benzerlik gösterir.

24.SEVR ANTLAŞMASI (10 AĞUSTOS 1920)

25.DÜZENLİ ORDU NE ZAMAN KURULMUŞTUR?

- M. Kemal'in önerileri doğrultusunda T.B.M.M Hükümeti düzenli ordu kurma kararına vardı.
- Kuva-yi Milliye birliklerinin tek çatı altında toplanması kararlaştırılmıştır.
- Çerkez Ethem ve Demirci Mehmet Efe etkilerinin azalmasından çekindikleri için düzenli orduya katılmayarak isyan ettiler.
- 8 Ekim 1920'de ülkenin her tarafından gelen Kuva-yi Milliye birliklerinin katılımıyla düzenli ordu kurulmuştur.
- Batı cephesi komutanlığına İsmet Paşa(İnönü) getirildi.

KURTULUŞ SAVAŞINDA CEPHELER

Doğu Cephesi: Doğu cephesinde Ermenilerle savaşılmıştır. Ermeniler Sevr antlaşmasına dayanarak Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devleti kurmak istiyorlardı ve Türklere saldırıyorlardı . T.B.M.M 15.Kolordu komutanı Kazım Karabekir Paşayı Doğu cephesi komutanlığına atadı. Yapılan savaşlarla Doğu Anadolu Ermenilerden kurtuldu. Ermenilerle Gümrü Antlaşması(3Aralık 1920) imzalandı.

26.GÜMRÜ ANTLAŞMASI'NIN (3 ARALIK1920) ÖNEMİ NEDİR?

- T.B.M.M'nin uluslar arası alanda kazandığı ilk siyasi ve askeri başarıdır.
- İlk kez Gümrü antlaşmasıyla belirlenen doğu sınırimız , Moskova ve Kars antlaşmalarıyla son şeklini almıştır.
- Ermeniler barış imzalamakla ilk kez Sevr antlaşmasının geçersizliği onaylamış oldular.
- Ermeni sorunu çözüme kavuşturuldu.

27.GÜNEY CEPHESİ'NİN ÖNEMİ NEDİR?

- Güney Cephesi'nde düşmana karşı Kuva-yi Milliye birlikleriyle karşı konulmuştur. Düzenli ordu savaşmamıştır.
- Güney Cephesi'ndeki savaşlar Sakarya Savaşı'ndan sonra 20 Ekim 1921'de Fransa ile imzalanan Ankara Antlaşması ile sona erdi.
- Böylece Hatay hariç Suriye sınırı belirlenmiştir.

28. I. İNÖNÜ SAVAŞI'NIN (6-10 OCAK 1921) ÖNEMİ NEDİR?

- Düzenli ordunun Batı Cephesi'nde Yunanlılara karşı kazandığı ilk zaferdir.*
- İsmet Paşa Albaylıktan generalliğe terfi etti.*
- Çerkez Ethem isyanı bu zaferden sonra bastırıldı.*
- 20 Ocak 1921'de ilk anayasa (Teşkilat-ı Esasiye) ilan edildi.*
- 12 Mart 1921'de İstiklal Marşımız kabul edildi.*
- Londra Konferansı yapıldı.(21 Şubat 1921)*
- Sovyet Rusya ile Moskova Antlaşması imzalandı.(16 Mart 1921)*

29.LONDRA KONFERANSI'NIN ÖNEMİ NEDİR? (21 ŞUBAT-12 MART 1921)

- İtilaf Devletleri Sevr Antlaşmasını yumuşatarak T.B.M.M kabul ettirmek için konferansı toplamışlardır.
- İstanbul hükümeti adına Tevfik Paşa, T.B.M.M adına Bekir Sami Bey konferansa katılmıştır.
- İtilaf Devletleri T.B.M.M'ni konferansa çağırmakla , T.B.M.M'nin varlığını ilk kez hukuki olarak tanımıştır.

30.MOSKOVA ANTLAŞMASI'NIN ÖNEMİ NEDİR? (16 MART 1921)

- Rusya Misak-ı Milliye ve Türk Devletini tanıyan ilk Avrupa ülkesi olmuştur.
- Kars, Ardahan Türkiye'de kaldı. Batum ise Gürcistan'a verilmiştir. Batum'un elimizden çıkmasıyla Misak-ı Milli'den ilk taviz verilmiştir.***

31. II. İNÖNÜ SAVAŞI'NIN ÖNEMİ NEDİR? (23 MART-1 NİSAN 1921)

- Batı Cephesi'nde Yunanlılara karşı kazanılan ikinci zaferdir.
- İtalya bu zaferden sonra Antalya ve Muğla'dan çekilmeye başladılar.*
- Fransızlar anlaşmak için Ankara'ya temsilci gönderdiler.*

32. KÜTAHYA-ESKİŞEHİR SAVAŞLARININ ÖNEMİ NEDİR? (10-24 TEMMUZ 1921)

- Ordumuz İtilaf Devletleri'nden yardım alan Yunanlılar karşısında başarısız olarak Sakarya Irmağı'nın doğusuna kadar gerilemiştir.
- Böylece 1683 II. Viyana kuşatmasından itibaren devam eden geri çekilme Sakarya Irmağı'nın doğusuna kadar devam etmiştir.
- Bu yenilgiden sonra 5 Ağustos 1921'de M. Kemal'e başkomutanlık verildi. Ayrıca meclisin 3 aylığına tüm yetkileri M. Kemal'e verildi.
- M. Kemal ilk olarak Tekalif-i Milliye Emirlerini 8 Ağustos 1921'de ilan ederek Sakarya Savaşı için halktan yardım toplamıştır.

33.SAKARYA MEYDAN SAVAŞI'NIN ÖNEMİ NEDİR?(23 AĞUSTOS-13 EYLÜL 1921)

- 1683 Viyana bozgunundan itibaren devam eden gerileme sona erdi.
- T.B.M.M büyük bir zafer kazandı. Yunan ordusunun taarruz gücü kırıldı. Yunanlılar savunmaya geçti.
- T.B.M.M M. Kemal'e Mareşallik rütbesi ve Gazilik unvanı verdi.(19 Eylül 1921)*
- Kafkas Cumhuriyetleri (Sovyet Rusya) ile Kars Antlaşması imzalandı.(13 Ekim 1921)*
- Fransızlarla Ankara Antlaşması imzalandı.(20 Ekim 1921)
- İtilaf Devletleri barış teklifinde bulundular.

34.KARS ANTLAŞMASI'NIN ÖNEMİ NEDİR? (13 EKİM 1921)

- Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan ile yapılmıştır.
- Kars Antlaşması ile doğu sınırlarımız kesinlik kazanmıştır.

35.ANKARA ANTLAŞMASI'NIN ÖNEMİ NEDİR? (20 EKİM 1921)

- Hatay dışında Suriye sınırı çizildi.*

- Fransa yani bir itilaf devleti yeni Türk Devleti’ni TBMM’yi resmen tanıdı.***
- Fransızlar Misak-ı Milliye tanıyan ilk İtilaf Devleti oldular.***

36.BÜYÜK TAARRUZ VE BAŞKOMUTANLIK MEYDAN MUHAREBESİ’NİN ÖNEMİ NEDİR?(26AĞUS-18 EYLÜL 1922)

- Milli mücadelenin silahlı mücadelesi başarıya ulaştı.*
- Yunan işgali sona erdi. Yunanlılar Ege Denizi’ne döküldü.
- Afyon,Uşak,Kütahya, Manisa, Balıkesir,Aydın,İzmir ve Bursa Yunan işgalinden kurtuldu.
- Malazgirt Savaşı Anadolu’nun kapılarını Türklere açmış, Miryakefalon Türk yurdu olduğunu belgelemiş, Başkomutanlık Meydan Muharebesi ise Anadolu’nun sonsuza kadar Türk yurdu olarak kalacağını ispatlamıştır.*****

37.MUDANYA ATEŞKES ANTLAŞMASI’NIN ÖNEMİ NEDİR? (11 EKİM 1922)

- Toplantıya İngiltere,Fransa. ve İtalya katılmış, Yunanlılar bir gemide sonucu beklediler. Türkiye adına İsmet paşa katıldı.
- Türkiye ile Yunanistan arasındaki silahlı mücadele sona erdi.
- Yunanlılar 15 gün içerisinde Doğu Trakya’yı Meriç Irmağı’nın sol kıyısına kadar ,terk edecek.
- İstanbul ve Boğazlar T.B.M.M ‘ne bırakıldı. Böylece savaştan İstanbul , Boğazları ve Doğu Trakya’yı kurtarmış olduk.
- Kurtuluş Savaşı’nın silahlı safhası bitmiş, diplomatik safhası başlamıştır.
- Osmanlı Devleti’nin merkezi İstanbul T.B.M.M’ ne bırakılmakla, Osmanlı Devleti hukuken sona erdi.***

38.LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI (24 TEMMUZ 1924)

- Konferansa, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya,Yugoslavya katılmıştır. Boğazlarla ilgili madde görüşülürken Bulgaristan ve Rusya’da katılmıştır. A.B.D ise gözlemci olarak katılmıştır. T.B.M.M’ni İsmet Paşa temsil etmiştir.
- Yunanistan’la olan sınırimız Mudanya Ateşkes anlaşmasında belirtildiği gibi olacak.
- Ege adalarından, on iki ada İtalya’ya , Gökçeada ve Bozcaada (Çanakkale Boğazının korunması için) Türkiye’ye , diğer adalar Yunanistan’a verildi.
- Savaş tazminatı olarak, Yunanistan Karaağaç’ı Türkiye’ye bıraktı.
- Kapitülasyonlar kaldırıldı.
- Boğazlardan barış zamanı askeri olmayan gemiler geçebilecek. Savaş zamanı Türkiye savaşta yer alırsa , boğazlar üzerinde istediğini yapma hakkına sahiptir. Ancak Türkiye’nin başkanlığını yaptığı bir “Boğazlar Komisyonu” boğazlardan geçişi kontrol edecek.
- Suriye sınırı, 16 Mart 1921’ Fransa ile imzalanan Ankara Antlaşmasıyla belirtildiği gibi olacak.
- Irak sınırı ve Musul sorunu ,İngiltere ve Türkiye arasında görüşüldükten sonra halledilecek.
- Osmanlı dış borçlarının, Osmanlı’dan ayrılan devletlere paylaştırılarak ödenmesine karar verildi.
- Yabancı okulların, Türkiye’nin koyacağı kurallar çerçevesinde faaliyete devam etmesi kararlaştırıldı.
- Ortodoks Patrikhanesi, İstanbul’da kalacak ancak siyasi faaliyette bulunmayacak.
- İtilaf Devletleri bu antlaşmayla Misak-ı Milliye ve Yeni Türk Devletinin bağımsızlığını tanımıştır.
- Boğazlar Komisyonunun kalması milli egemenliğimizi sınırlamıştır. Boğazlar sorunu kalmıştır.
- Musul alınamamış ve Irak sınırı kesinlik kazanmamıştır .Musul sorunu kalmıştır.
- Saltanatın kaldırılması (1 Kasım 1922)
- Ankara’nın başkent olması (13 Ekim)
- Cumhuriyetin ilanı (29 Ekim 1923)
- Halifeliğin kaldırılması (3 Mart 1924)
- Siyasi Partiler kuruldu.

39.LOZAN’DAN KALAN PROBLEMLER VE LOZAN ANTLAŞMASI’NIN TÜRK TARİHİ AÇISINDAN ÖNEMİ

40.SİYASAL ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

a) Cumhuriyet Halk Fırkası:Cumhuriyet döneminin kurulan ilk siyasi partisidir. Atatürk tarafından 9 Eylül 1923’ de kuruldu.

b) Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası: İlk muhalefet partisidir. Kazım Karabekir ve arkadaşları tarafından 17 Kasım 1924'te kuruldu. Bu partinin Şeyh Said isyanı ile bağlantısı olduğu düşünülerek 3 Haziran 1925'de kapatıldı.

c) Serbest Cumhuriyet Fırkası: Fethi Okyar tarafından 12 Ağustos 1930'da kurulmuştur. Laiklik ve Cumhuriyet karşıtlarının bu partide toplanmaya başlamasıyla kurucusu tarafından 17 Kasım 1930'da kapatıldı.

41.HUKUK ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

- 20 Ocak 1921'de ilk anayasa Teşkilat-ı Esasiye ilan edildi.
- Cumhuriyetin ilanından sonra 1924 anayasası ilan edildi.
- 17 Şubat 1926'da Medeni Kanun ilan edildi. İsviçre'den alındı.

a) Birden fazla kadınla evlenme yasaklandı.

b) Mirasta ve boşanmada kadın erkek eşitliği geldi.

- 8 Mayıs 1928'de Borçlar Kanunu –İsviçre'den
- 10 Mayıs 1928'de Ticaret Kanunu –Almanya'dan
- 1 Temmuz 1928'de Ceza Kanunu – İtalya'dan alınarak ilan edildi.
- 3 Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanunu ilan edildi. Eğitim öğretim laikleştirildi. Bütün okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı. Medrese ve okul ikiliğine son verildi
- 1 Kasım 1928'de Latin alfabesi kabul edildi.
- 15 Nisan 1931'de Türk Tarih Kurumu kuruldu.
- 12 Temmuz 1932'de Türk Dil Kurumu kuruldu.
- 1924'te Topkapı Sarayı müze haline getirildi. Aynı yıl Etnografya Müzesi ve Güzel Sanatlar Akademisi açıldı.
- 1933'te İstanbul Üniversitesi ve Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi açıldı.

42.EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

NOT: Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu'nun kurulması Atatürk'ün Milliyetçilik ilkesiyle doğrudan ilgilidir.

43.TOPLUMSAL ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

- 25 Kasım 1925'de "Şapka Kanunu" çıkarıldı.
- 30 Kasım 1925'de tekke, zaviye ve türbeler çıkarılan bir kanunla kapatıldı.
- 1934 çıkarılan bir kanunla din görevlilerinin dini elbiselerle ibadet yerleri dışında dolaşmaları yasaklandı. En yetkili kişi hariç (Diyanet İşleri Başkanı ""gibi)
- 1925 Yılında Hicri ve Rumi takvimler kaldırılarak Miladi takvim kabul edildi. 1 Ocak 1926'dan itibaren uygulamaya geçildi.
- 1931 Yılında bir kanunla Okka, arşın vb. yöresel ölçü birimleri yerine Kilo, metre ve litre gibi ölçü birimleri kabul edildi.
- 1935 Yılında hafta sonu tatili Cuma'dan Pazar gününe alındı.
- 24 Haziran 1934'te Soyadı Kanunu kabul edildi.
- Türk Kadınına Siyasi Haklar Verildi.

a) 30 Nisan 1930'da belediye seçimlerinde seçmen olma hakkı,

b) 26 Ekim 1933'te muhtar seçme ve köy ihtiyar heyetine seçilme hakkı,

c) 5 Aralık 1934'te milletvekili seçilme ve seçme hakkı verildi.

NOT: Bir çok Avrupa ülkesinde Türk kadınından yıllar sonra milletvekili seçilme hakkı verilmiştir. Türkiye'de 1935 Yılındaki yapılan seçimlerde meclise 18 kadın milletvekili girmeyi başarmıştır.

44.Ekonomi Alanında Yapılan İnkılaplar

MİLLİ EKONOMİ ALANINDA YENİLİKLER

- 17 Şubat 1923 'de "İzmir İktisat Kongresi" toplandı .Milli ekonominin hedefleri belirlendi. Yatırım

yapacak şirketlere kolaylık sağlanacağı, milli bankanın kurulacağı, demiryolu yapımına önem verileceği, yerli malı kullanımı teşvik edileceği belirtilmiştir. Ayrıca kongrede “Misak-ı İktisadi” (Ekonomi Andı) ilan edildi. Buna göre ekonomik kararlar uygulanırken ekonomik bağımsızlığın titizlikle korunması kararlaştırıldı.

- Özel teşebbüsün yetersiz olmasından dolayı 1930’dan itibaren “Devletçi” bir ekonomi politikası uygulanmaya başlanmıştır.
- 1933 yılında “İlk Beş Yıllık Kalkınma Planı” hazırlandı ve başarıyla uygulandı.

TARIM ALANINDA GELİŞMELER

- Köylünün durumunu düzeltmek için Aşar (Öşür) vergisi 1925’te kaldırıldı.
- Ziraat Bankasının verdiği kredi artırıldı.
- Çiftçinin tarımda makine , iyi tohum , gübre ve ilaç kullanımı teşvik edildi.
- Çiftçiye damızlık hayvan, tohum, fidan , borç para verildi.
- 1929’da “Tarım Kredi Kooperatifleri” kuruldu.
- 1925’te “Sanayi ve Maadin Bankası” kuruldu. (Yıpranmış Osmanlı tesislerini tamir etmek için.)
- 1927’de “Teşvik-i Sanayi Kanunu” çıkarıldı.(Halk sanayiye teşvik edildi, ancak halkın gücü olmadığından “Devletçilik” politikası izlendi.)
- 1933’te “İlk Beş Yıllık Sanayi Planı” hazırlandı.
- 1933’te Sümerbank kuruldu.
- 1938 ‘de “İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı” hazırlandı .Ancak 1939’da II. Dünya Savaşı’nın çıkması bu planın uygulanmasına engel olmuştur.
- Ülkedeki madenleri aramak için 1935’te Maden Tetkik Arama Enstitüsü (M.T.A) kuruldu. Madenleri işlemek içinde Etibank kuruldu.
- 1939’da Türkiye’nin ilk demir çelik fabrikası olan Karabük Demir-Çelik Fabrikası kuruldu.
- 1924’te İş Bankası kuruldu.(İş sahiplerine kredi vermek amacıyla kuruldu)
- 1 Temmuz 1926 ‘da “Kabotaj Kanunu” çıkarıldı. Böylece Türk karasularında yolcu ve yük taşıma hakkı yalnızca Türk gemilerine verildi. Ayrıca Denizbank’ın kurulmasıyla denizcilik faaliyetleri artmıştır.
- Demiryolları yabancı şirketlerin elinden alınarak devletleştirildi. Yeni demiryolları yapıldı. Cumhuriyetin ilanından 1938 yılına kadar 3360 km demiryolu yapılmıştır.
- Osmanlı Devleti’nden 18335 km kalan karayolu 1948 yılında 45000 km’ ye çıkmıştır.
- Denizcilik alanında Kabotaj Kanunu çıkarılmış ve yeni liman ve iskeleler yapılmıştır.
- Pek çok yeni şehir ve kasaba inşa edilerek modern bir görünüm almıştır.

Bu yazı [Zeki DOĞAN](#) hocamıza aittir.